

HET GEHEIME BOEK VAN SINTERKLAAS
Floortje Zwigtmann en Sassafras De Bruyn (ill.)
(door Ine Muys)

OVER DE MAKERS

Floortje Zwigtmann (1974), pseudoniem van Andrea Oostdijk, heeft spraakmakende historische jongerenromans geschreven, waaronder *Wolfsroedel* (2002) en de trilogie *Een groene bloem* (2005–2010). In 2014 verscheen *Vonk*, het eerste deel van een nieuw drieluik. Recenter publiceerde ze vooral verhalende non-fictie, zoals *Fabeldieren* (2017) met illustraties van Ludwig Volbeda en *Het boek van het leven* (2019) en *Het geheime boek van Sinterklaas* (2020), beide geïllustreerd door Sassafras De Bruyn. Floortje Zwigtmann ontving voor haar boeken vele prijzen, waaronder de Gouden Uil en de Gouden Zoen.
(<https://floortjezwigtmann.nl>)

Illustratrice en prentenboekenmaakster Sassafras De Bruyn (1990) debuteerde in 2015 met het prentenboek *Cleo*. Ze werkte onder meer samen met Pimm van Hest voor *Ik geef je mijn hart* (2017), verbeeldde het Oude Testament in *Bijbel* (2018) en maakte het woordeloze Bruegel-prentenboek *De jager en zijn hond* (2018). Nadien illustreerde ze *Het boek van het leven* (2019) en *Het geheime boek van Sinterklaas* (2020), beide geschreven door Floortje Zwigtmann. Misschien zag je Sassafras De Bruyn aan het werk in de tv-rubriek 'De mooiste herinnering' in het Eén-programma *Iedereen Beroemd*, waarin ze bijzondere herinneringen op papier vereeuwigt. (<https://iedereenleest.be/over-lezen/reeks/het-atelier-van-sassafras-de-bruyn>) – Foto: Michiel Devijver

Voor je begint: plan je een digitaal overlegmoment? Bij de @-tekens vind je tips & tricks om je bespreking voor te bereiden.

1. VERHAAL

Titel, cover, schutbladen en leeslint

- Waarom denk je dat het boek de titel *Het geheime boek van Sinterklaas* kreeg? (bv. met het woord 'geheim' willen de makers nieuwsgierigheid opwekken én benadrukken dat het boek niet bedoeld is voor jonge kinderen) Wat vinden de juryleden van de titel? Hebben ze zelf een andere titel in gedachten? Zo ja, welke? (bv. Sinterklaas voor ongelovigen / Sint en Piet: een geschiedenis)
- Hebben de juryleden de cover aandachtig bekeken? Zijn de juryleden het erover eens dat de illustratrice een haast onzichtbare Sint getekend heeft? Waarom zou ze die keuze gemaakt hebben? Vergelijk de cover met de schutbladen, waarop talloze Sinten in vol ornaat staan afgebeeld. (bv. ze hoeft enkel bekende Sint-attributen te tekenen om de kijker te laten geloven dat haar illustratie over de Sint gaat / ze kleurt het gezicht van Sinterklaas niet in omdat hij verschillende gezichten heeft. Sinterklaas is een verzamelnaam voor een heleboel Sinten, zoals op de schutbladen te zien is. Over vijftig jaar ziet hij (of zij?) er waarschijnlijk weer anders uit)

- Hebben de juryleden opgemerkt dat het boek een rood leeslint heeft? Hebben ze het lint gebruikt? Waarom (niet)? (bv. ja, in plaats van een bladwijzer / nee, maar het geeft het boek wel een luxueuze Sint-uitstraling)

Sinterklaas is waar je in gelooft

- @ Vraag de juryleden Sinterklaas te omschrijven. Laat hen zoveel mogelijk trefwoorden opsommen. Als je via een digitaal platform werkt, kan je gebruikmaken van de chatfunctie en alle trefwoorden meteen in een woordwolk plakken (via www.woordwolk.nl bijvoorbeeld). Zo zien jullie meteen welke associaties het vaakst voorkomen. Je kan dezelfde startopdracht ook voor Piet maken.
- Overloop samen de trefwoorden en vraag de juryleden om toelichting. Hoe goed kenden ze de Sint en zijn geschiedenis vooraleer ze het boek gelezen hadden? Welke weetjes en trefwoorden hebben ze opgepikt tijdens het lezen? Je kunt de juryleden ook de volgende vragen voorleggen:
 - A. Wisten de juryleden dat de Sinterklaas die we vandaag vieren een samenraapsel is van veertien verschillende Sinterklazen? Zo ja, welke Sinten kenden ze al? (De Sint van De Drie Kinderen in het Pekelvat op pagina 18 is wellicht de bekendste). Zo nee, welke verklaring hebben ze hiervoor? (bv. we doen jonge kinderen geloven dat er maar één echte Sinterklaas bestaat en besteden weinig aandacht aan zijn voorgeschiedenis)
 - B. Eigenlijk was Sinterklaas een echte cupido. Er zijn een heleboel liefdesliedjes over hem geschreven. Waar of niet waar? (waar: dankzij de Sint en zijn liederen hebben heel wat middeleeuwse koppels elkaar eeuwige trouw beloofd. Vandaag zingen we de meeste van die alleroudste liedjes niet meer, omdat het sinterklaasfeest er nu vooral voor kinderen is, p. 141-142)
 - C. In de zeventiende eeuw werd het sinterklaasfeest een tijdlang verboden op straat. Herlees samen de pagina's 67-68. Is er volgens de juryleden een geldige reden om feesten te verbieden? Waarom (niet)? (nee, iedereen mag vieren en geloven wat hij of zij wil / ja, als de heilige minder heilig blijkt te zijn dan iedereen gedacht had)
 - D. Kennen de juryleden behalve de Sint nog andere heiligen? Zo ja, welke? (bv. Sint Antonius voor verloren voorwerpen / Sint Isidorus van Sevilla voor internet) Wat zijn of doen heiligen eigenlijk? (bv. ze beschermen en helpen mensen in nood en verrichten wonderen, p. 12) Zien de juryleden onze moderne Sinterklaas als een heilige? Waarom (niet)? (bv. Sinterklaas lijkt meer op een goedlachse pakjesbezorger dan op een beschermheilige)

De Sint en zijn collega's

- Het sinterklaasfeest vieren we vooral in België en Nederland. In de rest van Europa worden andere winterfeesten gehouden. Waarom vieren we volgens de juryleden al eeuwenlang feest in de winter? (bv. tijdens de wintermaanden hadden de mensen extra veel nood aan warmte, licht en gezelschap. Ook vandaag houden we graag vast aan tradities omdat ze ons een veilig gevoel geven, pp. 52, 132)
- De Kerstman schopte het dankzij Coca Cola tot de bekendste neef van de Sint (pp. 26-35). Welke neven en/of nichten van Sinterklaas hebben de juryleden in dit boek leren kennen? (De Russische Ded Moroz / De Italiaanse Befana / de Spaans(-Amerikaanse) Los Tres Reyes / Het Christkindl en/of Sant Nikolaus uit Oostenrijk, Zwitserland en Duitsland / de Scandinavische Joelbokken en kerstkabouters, pp 36-50) Welke winterfiguur zouden ze graag eens van dichtbij aan het werk willen zien, en waarom?
- De eerste Zwarte Piet duikt op in het kinderboek *Sint-Nikolaas en zijn knecht* (1850) van Jan Schenkman. Weten de juryleden nog hoe Piet er toen uitzag, en waar hij vermoedelijk vandaan kwam? (bv. Piet had in dit boek een donkerbruine huid, krullende haren en een Oosters kostuum. Het pakje met pofbroek, kraag en baret met veer kreeg hij in de tweede druk van het boek. Geschiedkundigen vermoeden dat Schenkmans Zwarte Piet 1) gebaseerd is op de zwarte knechten die er eind 19de eeuw al waren, 2) gebaseerd is op een portret van een Spaanse page, 3) de nieuwste boeman of schrikbeeld van die tijd was, pp. 78-83) Wil je stilstaan bij de ontwikkelingsgeschiedenis van Piet? Vraag de juryleden de zinnen in bijlage 1 chronologisch te rangschikken en te commentariëren. Bekijk ook de verwerkingsactiviteit 'Piet is zoals je hem ziet' als je samen wilt discussiëren en/of creatief filosoferen.

Genre en opbouw

Vraag de juryleden te omschrijven met wat voor soort boek ze te maken hebben. De volgende vragen kunnen hen op weg helpen:

- Kan je in enkele zinnen vertellen waarover het boek gaat? Hoe zit het boek in elkaar, en wie zijn de personages? (bv. het boek gaat over de identiteit van en tradities rond Sinterklaas en die van zijn helpers,

neven en nichten. De Sint kan je beschouwen als het hoofdpersonage, zijn helpers en winterse ‘familieleden’ als de nevenpersonages.)

- Denk je dat de schrijfster en de illustratrice een bedoeling hebben met dit boek? Waarom denk je dat ze dit boek geschreven hebben? (bv. informeren, bekritisieren, vermaken)
- Welke uitspraken vind je het best bij het boek passen, en waarom?
 - A. Het is het levensverhaal van een heilige, ofwel een hagiografie. (bv. je leert bij over het heiligenleven van Sinterklaas)
 - B. Het is een geïllustreerde geschiedenis. (bv. je duikt via tekst en beeld in het traditierijke verleden van de Sint en zijn helpers)
 - C. Het is een feestboek voor ongelovige Sinterklaasliehebbers. (bv. je geeft het cadeau aan kinderen en volwassenen die het geheim van de Sint kennen en meer over hem willen weten)
- Zijn de juryleden het erover eens dat er voor elk van de uitspraken iets te zeggen valt? Lazen ze ooit een gelijkaardig non-fictieboek? Zo ja, waarin verschilde het van dit boek?
- Bekijk samen de inhoudstafel voorin het boek. Zijn er hoofdstukken die je van plaats zou willen veranderen, schrappen en/of toevoegen? Zo ja, welke?
- Neem samen de opbouw van hoofdstuk 3 ‘De helpers van Sinterklaas’ onder de loep. Hoe zit dit hoofdstuk precies in elkaar? (bv. de zin ‘Daar wordt aan de deur geklopt’ dient als kapstok voor zes historisch-chronologische deurontmoetingen of (gecursiveerde) inkijkjes in het leven van kinderen die op de Sint en zijn helpers wachten. Na iedere situatieschets volgt verdere tekst en uitleg over de tradities uit die tijd) Wat vinden de juryleden van die indeling? Zouden zij de informatie op een andere manier presenteren of structureren? Waarom (niet)?
- In de hoofdstukken 4 ‘Wie zoet is, krijgt lekkers’ en 5 ‘Tradities rond Sinterklaas’ wisselt de schrijfster stukken geschiedenis af met recepten en liederen. Hoe hebben de juryleden die combinatie van tekstsoorten ervaren? (bv. verrassend / moeilijk / grappig / chaotisch)
- Het boek eindigt met de uitroep ‘Geloof in Sinterklaas!’ Vinden de juryleden dit een overtuigend slot? Waarom (niet)? Wat vinden ze van de eindprent waarop de Sint in zomeroutfit staat afgebeeld?

Schrijfstijl en taalgebruik

- Wat vinden de juryleden van de schrijfstijl van Floortje Zwigtman? (bv. grappig, vlot, afstandelijk, ingewikkeld) Kunnen ze ook een fragment aanhalen om hun mening te onderbouwen?
- Vinden de juryleden dat de schrijfster erin slaagt de geschiedenis van Sinterklaas toegankelijk te maken voor een modern en jeugdig publiek? Waarom (niet)? Zoek samen naar technieken die de schrijfster gebruikt om de lezers bij het verhaal te betrekken. In bijlage 2 vind je voorbeelden van de volgende technieken: de lezer direct aanspreken, vragen stellen, humor.
- In dit boek vind je ook een stukje taalgeschiedenis of etymologie. De schrijfster geeft uitleg bij de herkomst van Sint-woorden als ‘houten klaas’ en ‘sinterklaasweer’. Kenden de juryleden de betekenis van deze woorden al? Achterin in het boek staat nog een aparte woordenlijst met moeilijkere en/of geschiedkundige termen. Hebben de juryleden er tijdens of na het lezen gebruikt van gemaakt? Waarom (niet)?
- @ Je kan een (online) spelletje Pictionary doen om de Sint-woorden beter te leren kennen. Mail ieder jurylid één woord, dat ze tijdens de digitale bijeenkomst voor elkaar mogen tekenen. In bijlage 2 vind je voorbeeldwoorden. Kies en test op voorhand een werkwijze. Je kan gebruikmaken van een online tekenspel zoals www.skribbl.io of de juryleden laten tekenen op papier en hen vragen het blad om de 10 seconden voor de camera houden tot een jurylid het woord kan raden.

Illustraties

- Sassafras De Bruyn baseert zich graag op het werk van oude grootmeesters. In een interview vertelt ze: “[Bruegel en Bosch] blijven me inspireren vanwege hun kleuren, hun licht en schaduw, hun houdingen. Ik google ook graag op zoek naar bizarre, oude foto’s. Norse gezichten met veel zwartpartijen of bevreemdende achtergronden brengen me op verhalen.” (bron: <https://iedereenleest.be/over-lezen/reeks/het-atelier-van-sassafras-de-bruyn>).
- Voor het prentenboek *De jager en zijn hond* (2018) bedacht Sassafras haar eigen versie van Bruegels schilderuniversum. Kunnen de juryleden in dit boek voorbeelden vinden van de invloeden die de illustratrice vernoemt? Bekijk ter vergelijking de schilderijen van Bruegel en Bosch in bijlage 3.

- A. [kleur, licht en schaduw] Doorblader het boek op zoek naar portretten en concentreer je op het kleurgebruik. Wat valt je op? Vergelijk de kleurkeuzes van de illustratrice met die van Bruegel. (bv. contrast tussen warme kleuren zoals rood en geel en een koude kleur zoals azuurblauw / voorbeelden van prenten met licht- en schaduwspel en “veel zwartpartijen” vind je op de pagina's 51, 150, 164-165)
- B. [bizar, houding, gezichten] Bekijk de portretten nogmaals. Hoe zien de personages er precies uit? Let op hun ledematen en gezichten. (bv. ze hebben vaak langgerekte armen, beweeglijke lichamen en expressieve gezichten, zoals de personages van Bosch. Sommige personages lijken uit komische strips of spotprenten te komen. Voorbeelden van lange ledematen vind je op de pagina's 12, 14, 17-21, 24, 35, 42-43, 54, 60, 122, 135, 152, 160-161. Op de pagina's 20-21, 27, 53, 68, 73, 82, 129, 138-139 vind je voorbeelden van stripachtige spotprenten.)
- C. Denk je dat de illustratrice dezelfde technieken en materialen gebruikt als Bruegel en Bosch? Waaraan zie je dat? (bv. Bruegel en Bosch schilderden met olieverf op houten panelen. Sassafra De Bruyn tekent op papier en gebruikt grafiet- en kleurpotloden in combinatie met waterverf. Haar tekeningen en kleuren zijn zachter en schetsmatiger, de potloodstrepen zijn goed zichtbaar) Ontdek de werkwijze van de illustratrice in de volgende video: https://www.youtube.com/watch?v=hdjaJRO_gA.

2. VERWERKING

Piet is zoals je hem ziet

Hoe ziet Piet eruit voor ieder van de juryleden? Herlees samen de standpunten op pagina 93.

- Is er een mening waarin ze zich kunnen vinden? Zo ja, in welke mening en waarom? Zo nee, aan welk standpunt wordt volgens de juryleden geen of te weinig gehoor gegeven?
- Welke mening denken ze dat de makers van het boek erop nahouden? Vinden ze dit belangrijk om weten? Waarom (niet)? (bv. ik vind dat makers voor hun mening moeten durven uitkomen / ik heb liever dat makers wat afstand bewaren / het maakt me niet uit, zolang de informatie die ze brengen maar juist en helder is)
- Nood aan extra leesvoer voor jezelf en/of de juryleden? Bekijk bijvoorbeeld de volgende nieuwsartikels: [‘Sinterklaas van Charlotte Dematons wordt niet herdrukt vanwege Pietendiscussie’](#), en [‘Facebook verbiedt Zwarte Piet’](#).

Hoe denken de juryleden dat Piet en Sint er over vijftig jaar zullen uitzien? Wie zal er over vijftig jaar op de deur van hun kleinkinderen kloppen?

- Hebben Piet en Sint andere namen gekregen? Of zijn ze opnieuw én en dezelfde persoon geworden, zoals in 1665 (p. 70)?
- Hoe zien ze er precies uit? Bestudeer ter inspiratie de klederdracht van de Pieten en Sint van vandaag op de pagina's 96 tot en met 103. Welke attributen hebben ze? Draagt de Sint nog een mijter, en heeft hij nog een baard? Zet Piet nog een baret met veer op zijn hoofd? Gebruiken ze een raket of een zelfrijdende auto? (p. 76).
- @Teken jouw Piet en/of Sint van de toekomst en deel je portret met de andere juryleden via mail of www.padlet.com.

Recept op rijm

Nodig de juryleden uit een gloednieuw recept voor een Sint-lekkernij te bedenken. Een eitje? Vraag hen dan het recept op rijm of muziek te zetten.

- Denk je aan een nieuw soort snoepgoed voor in de schoen? Of vind je de tijd rijp voor een hartige hoofdmaaltijd? De keuze is aan jou, want jij bent de Sint-chef van dienst. Raak je er nog niet uit? Herbekijk dan even het hoofdstuk ‘Wie zoet is, krijgt lekkers’ en je komt vast op een idee.
- Welke specerijen mogen absoluut niet ontbreken? Neem een voorbeeld aan de middeleeuwse monniken en bedenk welke medicinale werking je lekkernij heeft (p. 107).
- Op zoek naar een synoniem en/of rijmwoord? Neem een kijkje op www.synoniemen.net en www.rijmwoordenboek.vandale.nl.
- @ Als je een digitaal overlegmoment plant, zou je de activiteit als volgt kunnen voorbereiden. Vraag de juryleden een week op voorhand om een zelfverzonnen Sint-recept door te sturen of via een Padlet met iedereen te delen. De juryleden lezen elkaars recepten, kiezen er ieder één uit en zetten het op rijm of muziek. Tijdens het digitale overlegmoment nodig je de juryleden uit om het recept op rijm voor te dragen.

3. WAARDERING

Wat vonden de juryleden van dit boek? Vraag naar meningen over het geschiedkundige onderwerp, de opbouw en indeling, de schrijfstijl, de illustraties en de vormgeving van het boek. Stel ook enkele gerichte vragen, zoals:

- Wat is je favoriete Sint-weetje, en waarom?
- Welk hoofdstuk vond je het interessantst om te lezen? Wat doe je als je sommige hoofdstukken of fragmenten goed vindt, en andere minder goed? Is het dan een goed boek voor jou, of niet?
- Welke prent uit dit boek zou jij aan een hulpsint cadeau willen geven? Maak je een keuze op basis van de sfeer, het onderwerp en/of de vorm (kleurgebruik en compositie bijvoorbeeld)?
- Zou je dit boek aanbevelen aan iemand die weinig of niets van Sint-tradities afweet? Waarom (niet)?

LEESSUGGESTIES

- De reis van Syntax Bosselman / Arend Van Dam en Alex De Wolf (ill.) (Van Holkema & Warendorf, 2018)
- Noorse mythen : over Odin, Thor en Loki / Kevin Crossley-Holland, Jeffrey Alan Love (ill.) en Margaretha Van Andel (vert.) (Lemniscaat, 2018)
- Wintervuur : verhalen voor koude dagen / Carl Norac, Gerda Dendooven (ill.) en Michael De Cock (vert.) (Lannoo, 2017)

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.